

ATACURILE TERORISTE DE LA PARIS – O NOUĂ FORMĂ A RĂZBOIULUI HIBRID

THE PARIS TERRORIST ATTACK - A NEW FORM OF HYBRID WAR

Cdor. prof. univ. dr. Sorin TOPOR*

Rezumat: *Atentatele teroriste din Paris (13 noiembrie 2015) au aruncat întreaga lume într-o nouă etapă a luptei globale împotriva terorismului. Acestea au constat dintr-o serie de atacuri armate, atentate cu bombă și luări de ostatici fiind urmate de declarația președintelui francez, Francois Hollande, care le cataloga drept „act de război”¹.*

Acest eveniment șochează prin complexitatea și organizarea sa, lumea academică militară fiind pusă în fața unui alt tip de război. Se pare că acest război de tip nou, sub forma sa hibridă, presupune o mutare a centrului de greutate dinspre sistemele militare, așa cum eram obișnuiți să le abordăm, către cele non-militare. Marea dilemă derivă din percepția că această observație poate deveni o caracteristică a modului de desfășurare a războiului contemporan sau poate reprezenta începutul unui război în care toată lumea se luptă cu toată lumea.

Cuvinte-cheie: *război hibrid, terorist, atac, Paris, terorism hibrid*

Abstract: *The terrorist attacks from Paris (November 13, 2015) threw the entire world into a new phase of the global war against terrorism. These consisted of a series of armed attacks, bombings and taking hostages followed by Francois Hollande, the French President's statement, which he categorized as „an act of war”¹.*

This event shocked because of its complexity and organization; the military academic world being faced now with a different kind of war. It seems that this new war, a hybrid one, involves a shift of the center of gravity from military systems, as we used to approach them, to the non-military systems. A great dilemma derives from the perception that this observation may become a contemporary war feature or the start of a war in which everyone fights everyone.

Keywords: *hybrid war, terrorist, attack, Paris, hybrid terrorism.*

---

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: topor.sorin@unap.ro

¹ 10h52 – „C'est un acte de guerre commis par une armée terroriste, Daesh”, déclare François Hollande. „C'est un acte d'une barbarie absolue”. Declarație din data de 13 noiembrie 2015 la adresa: <http://www.rtl.fr/actu/societe-faits-divers/en-direct-attentats-a-paris-suivez-les-evenements-minute-par-minute-apres-les-attaques-au-stade-de-france-au-bataclan-et-dans-les-rues-de-la-capitale-7780504241> vizitată la data de 4.12.2015

Panoplia globală a conflictelor contemporane ne prezintă destul de clar că războiul hibrid este tot mai prezent, influența sa exercitându-se asupra întregii omeniri. În prezent oricare din actori, statali sau non-statali, sunt angajați într-o competiție pentru câștigarea unei poziții favorabile, care, ulterior, să le permită exercitarea controlului în diverse medii, sprijiniți fiind de implementarea rapidă a celor mai noi cuceriri științifice. Lesne se poate constata că acestea depășesc sfera sistemelor militare. De aceea, războiul contemporan este extrem de complex, adesea o forță mai puțin înzestrată, pentru reducerea decalajului tehnologic, apelează la tactici specifice războiului informațional și în mod deosebit a componentei sale psihologice.

Însă această temă poate fi aplicată doar pentru studiul structurilor sociale umane și a sistemelor sale specifice. Legile specifice care le guvernează sunt norme acceptate de marea majoritate a populației. În opinia noastră, conflictul hibrid este generat de dublul rol pe care îl au persoanele implicate și anume: un prim rol este cel de cetățean, membru al unei comunități umane (familia fiind baza societății respective) și un al doilea rol de entitate într-un sistem tehnologic, cu rol funcție și importanță bine definită.

După cum se înțelege, cel de-al doilea criteriu este specific sistemelor semi-închise, în care oamenii reprezintă personalul care deservește sistemul analizat. În cadrul acestuia diferențele se realizează prin rolurile și funcțiile îndeplinite, corespunzând modelului sistemului tehnologic.

Într-un conflict între două sau mai multe sisteme tehnologice, așa cum ar fi războiul între două armate organizate pe modelul clasic, nu putem identifica tehnici hibride, indiferent de nivelul de dotare a forțelor. Pot fi acțiuni cu efecte similare, dar, în opinia noastră, pot fi atribuite războiului hibrid dacă nu presupun și entități non-militare active și prezente în spațiul de luptă. Militarii, în acest caz, au roluri bine identificate, fiind membrii unei structuri, cu o specializare determinate de atribuțiile lor, într-o ierarhie bine definită. Diferențele dintre ei derivă doar din atribuțiile specifice funcțiilor lor. Spre exemplu, un pilot, atunci când execută o misiune la bordul avionului său este acel element care asigură conducerea avionului, contribuind esențial la îndeplinirea misiunii într-o deplină securitate a întregului ansamblu pe care îl reprezintă avionul. Aceeași logică se va aplica și asupra militarului dintr-o grupă de pușcași sau dintr-un echipaj al unei mașini de luptă, tanc, tun etc. Fără acesta nu va funcționa întregul sistem de luptă.

De aceea atunci când se combate un astfel de sistem nu este vizată persoana respectivă ci sistemul, în integralitatea sa. Sistemul nu mai trebuie să funcționeze. În caz de război, eliminarea militarului, voită sau ca efect colateral prin lovirea fizică a ansamblului în scopul distrugerii sale, nu reprezintă o crimă. Acest raport este reglementat prin legile războiului stabilite prin Convențiile de la Geneva (din anul 1949).

Tot prin acestea se stabilește că oricare individ care, în caz de război, ar elimina o persoană non-combatantă, adică fără atribuții specifice sistemelor militare de luptă, acțiunea va fi considerată crimă și va fi judecată în conformitate cu reglementările penale specifice. Convențiile de la Geneva stipulează clar că „*persoanele care comit acte definite ca grave încălcări ale acestor convenții, pot fi pedepsite de orice națiune*”. În viziunea

acestor reglementări, actele care implică crime, exterminare, deportare și alte acte inumane comise asupra oricărei populații civile pot constitui crime împotriva umanității prin încălcarea dreptului cutumiar internațional.

Din această succintă argumentație putem observa că terorismul, analizat ca activitate desfășurată de un individ sau de o organizație, nu intră sub incidența legilor războiului. Teroriștii, în mod formal, nu pot fi eligibili statutului de combatanți a căror drepturi sunt stabilite prin Convențiile de la Geneva, datorită faptului că aceștia operează în afara parametrilor tratatelor internaționale, astfel:

– Teroriștii nu sunt membri unei forțe armate, forță care trebuie să aparțină unuia dintre statele beligerante sau a părților legal recunoscute aflate în conflict;

– Teroriștii nu acționează în conformitate cu legile militare ale războiului care stabilesc existența cumulativă a următoarelor condiții: existența unui lanț de comandă, portul semnelor distinctive ce permit identificarea apartenenței lor și ținerea armamentului la vedere.

Cu privire la legislația care reglementează asasinatele, începând de la cele cu arme albe până la atentatele cu bombă, de regulă, sub cauzalitatea motivației de necesitate, se acceptă ori chiar se cere uciderea individului-atacator, mai ales dacă acesta este încadrat sub denumirea de terorist. Din această cauză, alegerea tehnicii de combatere a unui asasin, oricât de terifiantă ar fi fapta sa, nu este atât de simplă.

Nu oricare individ care a produs o crimă este terorist.

Sub aspect juridic, se face o distincție clară între conceptele de „*infrațiuni comune*” (oricât de odioase ar fi) și „*actele teroriste*”, fiind determinată de următoarele premise:

- Infractorii își propun să beneficieze direct de pe urma acțiunii lor. Asupra lor se poate acționa prin metode cunoscute, așa cum ar fi oprirea sau împiedicarea lor, arestarea, convingerea de a se preda etc.;

- Teroriștii urmăresc să producă haos și multe victime fără a ține seama de nici o normă. Sunt extrem de reduse șansele de a se lăsa convinși să se oprească în timpul executării atentatului.

Prin prisma protejării drepturilor omului reglementate prin Convenția asupra drepturilor civile și politice² (ratificată în anul 1976 de 35 de state printre care și România) forțele destinate restabilirii ordinii și a stării de securitate pot acționa astfel:

- Împotriva infractorilor, cu obligativitatea utilizării limitate a forței pe timpul arestării și a reținerii lor în momentul comiterii faptei;

- Împotriva teroriștilor, în conformitate cu legislația în vigoare, poate fi utilizată oricare metodă de împiedicare a finalizării atentatului, cunoscut fiind faptul că un terorist, chiar și în situația rănirii sale, nu poate fi împiedicat să-și detoneze încărcătura explozivă.

Pe de altă parte, împușcarea accidentală a unei persoane care se dovedește ulterior că era nevinovată va conduce la pierderea sprijinului public și la generarea de ofense puternice din partea apărătorilor drepturilor omului. În plus, ascunderea unor astfel de fapte ar

---

² *Convenția asupra drepturilor civile și politice*, la adresa: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=63815

conduce, în mod evident, la conflicte diplomatice așa cum s-a întâmplat prin lipsei unei reacții oportune față de dovezile de necontestat față de acuzele aduse SUA referitor la abuzurile de la Abu Ghraib și Guantanamo (octombrie 2002).

Nu în ultimul rând, demn de remarcat este și modul de apărare a teroriștilor capturați de către forțele de ordine, procedură pe care avocații o practică prin invocarea dreptului de auto-determinare și de liberă exprimare. Aceștia argumentează că încălcarea unor drepturi ale omului este necesară pentru obținerea altor drepturi mult mai importante. În acest sens în articolul 5 se precizează că „*nimic din prezenta Convenție nu poate fi interpretat că ar implica dreptul oricărui stat, grup sau persoană, de a se angaja în orice activitate sau a realiza orice act care are ca scop încălcarea oricăruia dintre drepturile și libertățile recunoscute în această convenție...*” prin urmare, folosirea forței pentru auto-apărare poate fi justificată doar pentru prevenirea morții iminente sau a rănirii corporale grave. Nici o legislație nu permite folosirea forței pentru apărarea drepturilor de auto-determinare și de liberă exprimare.

Revanșa, definită ca „*pricinuirea asupra unui ofensator a aceluiași prejudiciu pe care el l-a cauzat altuia*”, nu este o acțiune justificabilă prin dreptul internațional sau în majoritatea sistemelor legislative naționale. Remediile pentru orice vătămare trebuie găsite prin intermediul autorităților legal-recunoscute. Chiar și represaliile (noțiune atribuită acțiunii ce ar permite folosirea contra altui stat a unor metode interzise de Convențiile de la Geneva dacă este angajat într-un conflict armat internațional și dacă acela a încălcat mai înainte aceste convenții) nu pot fi direcționate împotriva civililor sau a proprietății acestora.

În această viziune apreciem că aparatul juridic actual și definițiile predominante atribuite fenomenului terorist sunt, în realitate, depășite de modul de desfășurare a atentatelor recente și facem referire la toate atacurile armate de după atentatul din Paris, din noiembrie 2015.

Opinii privind implementare tehnicilor războiului hibrid în atentatele teroriste

Sub o atentă analiză a atentatelor din Paris putem observa că ele reprezintă un cumul de secvențe ale tehnicilor teroriste anterioare, experiența permițând teroriștilor să evite unele capcane precum: nu au executat nicio lovitură într-un spațiu închis (modelul atentatului de la Moscova, Teatrul Dubrovka - 2002), s-au mișcat continuu evitând astfel blocarea lor într-un spațiu controlat de forțele de intervenție, nu au comunicat între ei evitând interceptarea comunicațiilor lor, nu au avut revendicări pe timpul desfășurării atacului mărinind haosul și incertitudinea în rândul populației și a structurilor de analiză a informațiilor, nu au petrecut mult timp asupra unui obiectiv executându-i doar pe acei indivizi aflați în mod întâmplător pe direcțiile lor de tragere, nu și-au propus să păstreze și să controleze ostacii, situație care ar fi necesitat un număr mai mare de luptători etc.

Acest atentat a fost unic prin modul său de planificare, organizare și desfășurare. Nu a cuprins nimic din modul de evoluție a mișcărilor sociale violente, transnaționale sau internaționale, care gravitau în jurul unui obiectiv politic. Atacatorii au reușit să realizeze un atac foarte complex fără atragerea anterioară a atenției structurilor destinate menținerii securității naționale. Apreciam că acest tip de terorism este un produs al neacceptării realității de către forțele destinate securității naționale și internaționale și că sistemul pe

care îl reprezintă organizația teroristă evoluează concomitent cu sistemul social global. O organizație teroristă reprezintă, vrem să acceptăm sau nu, un subsistem social.

Acceptăm că terorismul hibrid care a lovit Parisul este un efect al accesului la informații specializate, fiind în consens cu opiniile altor specialiști. Aceste informații puteau fi găsite în diverse articole, în publicații private, guvernamentale sau academice, alte documente difuzate pe site-uri web ale unor instituții sau organizații, ori din informațiile clasificate furnizate de unii justițiarilor informaționali. Astfel de informații pot viza securitate întregii lumi așa cum au fost cele dezvăluite de Eduard Snowden³, inițiatorul celebrului scandal Wikileaks.

Se pare că nu s-a înțeles nimic din imaginile cu satele de pescari somalezi, baza de selecție a piraiților-teroriști, a căror sărăcie era binecunoscută, dar care aveau acces la Internet, adică la informații în timp real sau aproape real. Cine ne împiedică să considerăm că o grupare teroristă, în mod evident pseudo-militară, poate din dorința de a stimula orgoliile unor sponsori, își va propune și va reuși să realizeze un sistem capabil de a eluda eforturile combinate a structurilor de informații naționale și internaționale, de supraveghere și monitorizare. Majoritatea filmelor artistice ne sugerează astfel de scenarii. De ce nu am putea considera că o organizație, condusă de un scelerat, a putut atinge acest obiectiv. În mod evident, o astfel de ipoteză va reprezenta coșmarul structurilor de securitate. Trebuie să înțelegem că această abordare nu își propune să sublinieze o așa zisă „incompetență” și o lipsă de utilitate a structurilor specializate de informații. De fapt, serviciile franceze de informații sunt unele dintre cele mai apreciate în domeniul intelligence (amintim doar celebrul DGSE – Direcția Generală pentru Securitate Externă, care după anul 2001 a dejucat 15 atentate teroriste pe teritoriul Franței⁴). Dar și acestea, au căzut pradă dezinformării celor care au organizat și executat atentatele de la Paris, teroriștii fiind în măsură să acționeze sub nivelul de supraveghere a lor, demonstrând ușurința și buna cunoaștere a tehnicilor insurgente.

Descentralizarea conducerii grupurilor și a grupărilor de luptători-teroriști, capacitatea ridicată de mobilitate a lor, metodele adaptate la armamentul și tehnologiile informaționale contemporane care presupun tehnici mixte, simultane, în diverse locuri etc., toate sunt repere clare ale transformării atentatului terorist într-un eveniment complex, cu ecouri în întreaga lume. Aceștia s-au deplasat fără a atrage atenția asupra lor, într-un mod neobservat și considerat invizibil de mulțimea de cetățeni francezi. Astfel, alarmarea cetățenilor s-a produs doar la producerea primului atac.

De altfel, dacă analizăm atacurile din Paris, acestea nu corespund nici unui model de până acum. Nu pot fi atribuite nici rețelei ISIS și nici Al-Qaeda. Acestea sunt rezultatul combinării a mai multor tehnici specifice atentatelor teroriste și care sunt executate de

---

³ Denisa Miron, *Scandal – SUA au interceptat comunicațiile ultimilor trei președinți francezi*, la adresa http://www.stiripesurse.ro/scandal-sua-au-interceptat-comunicatiile-ultimilor-trei-presedinti-francezi-wikileaks_959589.html, vizitată la 3.12.2015

⁴ *Top 10 servicii secrete*, la adresa www.geostrategic.eu/top-10-servicii-secrete.html vizitată la data de 4.12.2015

indivizi-cetățeni ai propriei țări cu o instruire adecvată, desfășurată în baze de antrenament ale unor grupări teroriste sub conducerea unor luptători experimentați.

Atacurile de la Paris ne sperie! Nivelului ridicat de amenințare este determinat, în primul rând, de capacitatea contemporană a teroriștilor de a disimula capabilități letale într-o comunitate considerată cu un nivel sporit de securitate și nu, așa cum eram obișnuiți, prin prezența fizică a unor elemente ale grupărilor teroriste. „Performanța” ridicării nivelului de amenințare este tot mai alarmantă prin aprofundarea percepțiilor la nivelul cetățenilor că un ipotetic atac viitor, în cadrul orașelor mari, oriunde în lume, nu poate fi prevenit prin sistemele informaționale actuale.

Opinii privind „reformarea” tehnicilor teroriste

Atacurile din noiembrie 2015 și toate celelalte care au urmat ne conduc ferm către ipoteza implementării și testării unor noi tehnici hibride de atac terorist. Acestea sporesc nivelul amenințărilor și ne afectează confortul dat de apărarea drepturilor și libertăților individuale și cetățenești, neputând fi clasificate niciunui model anterior.

Analiza doar a cele șase atacuri din Paris, ne conduce la concluzia că toate au fost bine planificate. Pentru realizarea lor este necesară o infrastructură puternică de sprijin și de susținere logistică. Dorim să remarcăm că executarea combinată a unor atacuri suicidale cu bombă și cu foc, în diferite locații, nu reprezintă o noutate în evoluția actelor teroriste. În acest sens amintim că astfel de tehnici au mai fost utilizate în cadrul atentatelor din Mumbai (29 noiembrie 2008)⁵. Însă, coordonarea atacurilor din Paris, executate simultan în locații diferite, reprezintă performanța de necontestat a „reformării” modului de concepere a atentatului, adăugând o nouă dimensiune a complexității războiului antiterorist.

Dincolo de sporirea resursele necesare a fi alocate și de performanța capacităților structurilor specializate angajate pentru acest scop, nevoia de informații rămâne o cerință majoră, care trebuie satisfăcută din frânturi comportamentale, greu de distins pe fondul vieții tumultuoase a cotidianului unei capitale europene. Astfel, planificarea strategică a unui program pentru o perioadă extinsă este împiedicată de privarea de informații, activitate pe care teroriști au reușit să o realizeze prin ascunderea completă a comportamentul lor în cadrul celui firesc al cetățeanului european. Se pare că a fost inutilă supravegherea e-mail-urilor, a comunicațiilor telefonice și a altor servicii poștale.

Mai mult decât atât, rețeaua Internet este un instrument tot mai utilizat, ca suport de transfer de informații, în diverse scopuri. Pentru a înțelege pericolul „*terorismului prin Internet*” dorim să subliniem doar capacitatea unor servicii sociale care permit comunicarea codificată între oameni. Mulți specialiști în psihologie comportamentală apreciază că rețelele sociale din Internet distrug comunicarea reală între oameni. Totodată, această metodă poate favoriza manipularea prin imagini, opinii, comentarii etc. Este posibil ca indivizi, care se autoidentifică meseriei de reporter, fără a avea o pregătire în acest domeniu, să devină accidental furnizori de informații, prin coincidența prezenței lor în apropierea locului de producere a evenimentului. Aceștia, fără a li se cunoaște identitatea

⁵ *Terrorist attack on Mumbai, 26 November*, la adresa: <http://www.theguardian.com/world/2008/dec/28/terror-mumbai-attack-eyewitness-bains>

reală și fără a li se cunoaște apartenența la un grup sau la o mișcare socială, fără a se putea identifica rapid dacă sunt prezenți în zona de producere a evenimentului etc., pot manipula emoțiile publicului audient prin informații. Din această cauză, respectarea deontologiei profesionale a reporterului din teren ar trebui să reprezinte principalul indicator al calității unei emisiuni pentru audiență și nu, în special, viteza de obținere a informațiilor de la fața locului.

Chiar dacă nu sunt acte teroriste, să ne amintim de modul de amplificare a participării emoționale, până la isterie, în cadrul diverselor emisiuni specifice evenimentelor sportive unde au loc confruntări cu forțele de ordine, ori de modul de mobilizare a manifestanților pentru o anumită cauză, fie aceasta politică, administrativă, de protejare a unor drepturilor etc. Observăm că pe baza experienței dobândite, tot mai multe organizații, fie ele și virtuale, exploatează extrem de eficient facilitățile de informare oferite de Internet.

Putem aprecia că această macrorețea de informații este utilizată de organizațiile teroriste atât pentru procurarea de informații cât și pentru asigurarea „publicității” prin deformarea mesajelor despre misiunile antiteroriste și despre performanțele acționale a sistemelor contrateroriste. În plus, prin această metodă se influențează starea de confort social, percepția că nivelul de securitate asigurat de aceste sisteme nu ar fi cel real etc.

Pe fondul nemulțumirilor și frustrărilor acumulate se pot inocula treptat idei dogmatice proteroriste. În acest sens, evidențiem devierile de comportament sesizate atunci când se acordă un nivel mare de încredere acelor comunicări și informări realizate pe fondul exprimării unor nemulțumiri, individuale sau colective, prin difuzarea de opinii liber exprimate, dar sub protecția anonimatului (prin invocarea dreptului de protejare a sursei de informații).

Considerăm că toate cele prezentate confirmă teama că și tehnicile teroriste de relaționare informațională între celulele teroriste specializate media și publicul-audiență s-au reformat o dată cu modernizarea tehnologiilor informaționale.

Analiza tacticilor teroriste hibride utilizate în atentatele de la Paris

Pe baza modelelor analitice anterioare, analiza efectelor atacurilor din 13 noiembrie 2015, ne conduc la concluzia că acestea au presupus existența unei ample rețele bazate pe capacități complexe de a gestiona și de a coordona obținerea de arme, de dispozitive explozive, de transport a lor și de sprijin logistic (de deplasare, de întreținere a personalului, de asigurare cu documente etc.) pentru mai mulți luptători. Se pare că realitatea nu este chiar așa și vom încerca să justificăm această afirmație.

ISIS este o grupare de forțe jihadiste desfășurate într-un spațiu geografic din Orientul Mijlociu. Ca formă de guvernare este ales califatul sprijinit de o serie de organizații teroriste recunoscute. Lupta rețelei ISIS vizează obținerea unui stat islamic recunoscut care să cuprindă toate țările lumii arabe și, ulterior, suprafața teritorială a Israelului. Principalele tehnici de guvernare se bazează pe capacitatea de a modela cunoașterea locală prin educație fundamentalistă, credință și identitate. Din scrisoarea de

admonestare a lui Ayman al-Zawahiri⁶ (al doilea lider al-Qaeda) către fondatorul ISIS, Abu Mussab al-Zawahiri, rezultă că principalele etape în formarea acestei noi structuri administrative ar trebui să graviteze în jurul „curățirii” statului de persoane de altă credință și în special de prezența americană.

Pentru obținerea de fonduri, teroriștii au folosit ca principale tehnici răpirea persoanelor străine (în special a occidentalilor) și dezvoltarea unor forme de trafic ilicit (în special de stupefiante). Sumele obținute prin răscumpărări și vânzarea drogurilor au fost folosite pentru procurarea de arme, combustibil, hrană, și materiale destinate fabricării dispozitivelor explozive artisanale. Nu exista nici un indiciu că se dorește lansarea unei campanii de atacuri teroriste în afara granițelor autoproclemate. De aceea, luarea de ostatici care a avut loc în interiorul sălii de spectacole Bataclan nu poate fi asociată tehnicilor ISIS, fiind executată în afara zonei sale de influență. De departe, aceasta reprezintă o tehnică de tip „Al-Qaeda”.

Totuși, atacurile de la Paris nu au fost efectuate de către un grup terorist, în modul său convențional. Aceste atac nu a cuprins niciuna dintre tacticile teroriste cunoscute, cunoscut fiind faptul că a fost cu obiective limitate. Site-urile care au reprezentat interes pentru teroriști au fost obiective civice. Atacurile au implicat personal cu o bună instruire militară în formare și precizie. Trăgătorii au fost calmi, concentrați și nu au vorbit între ei (decât într-o singură locație). Acesta, pentru un analist militar, susține nivelul ridicat de instruire și de familiarizare a lor cu acțiunea atât în formație de luptă cât și cu armamentul din dotare. Se cunoaște că într-o astfel de situație un trăgător se confruntă cu un nivel ridicat de adrenalină care cumulat cu zgomotul specific mediului de luptă conduc către stări de nervozitate și de confuzie. Toate acestea, cumulate cu realitatea că victimele erau preponderent tineri, cu vârste apropiate față de cele ale trăgătorilor, bărbați și femei fără posibilități de apărare, ridică nivelul de stres a luptătorilor la cote extrem de mari, greu de stăpânit fără o pregătire anterioară. De aceea, conchidem că numai o structură armată cu o îndelungată perioadă de instruire sau familiarizați cu activitățile în medii ostile, așa cum sunt conflictele locale sau spațiile de război, putea face față unei astfel de situații.

Complexitatea acestui atac, așa cum am mai afirmat în prezenta lucrare, este dată de modul de planificare, de organizare și de desfășurare simultană în șapte site-uri diferite, cu două tipuri de armament: cu foc și cu dispozitive explozive improvizate. Demn de remarcat este prezența unui așa-zis nivel de superficialitate, determinat de faptul că atacatorii nu și-au propus să păstreze ostaticii, iar victimele executate au fost alese la întâmplare fără a se insista pe uciderea lor. Este binecunoscută înregistrarea în care un terorist trece pe lângă o victimă rănită grav fără a o omorî.

În concluzie, considerăm că obiectivul principal al acestui atac a fost doar de inducere a fricii prin lovirea unor locații unde parizienii, de regulă, se relaxează la sfârșitul săptămânii, obiective specifice stilului de viață occidental. Și a fost îndeplinit pe deplin.

Ca o particularitate a acestui atac apreciem că teroriștii nu l-au executat ca răspuns violent la adresa unor măsuri politice sau religioase adoptate de Franța. Față de ce se

⁶ Thomas Joscelyn, *Analysis: Zawahiri's letter to al Qaeda braches in Siria, Iraq*, la adresa: http://www.longwarjournal.org/archives/2013/06/analysis_alleged_let.php

cunoaște până în prezent, ISIS nu își propune să creeze mutații în guvernul francez prin confruntări pe scena politică internațională. Principalele obiectivele ale lor nu sunt îndreptate asupra guvernelor, ci doar asupra populației aflată în statul geografic pe care îl revendică. Dacă presupunem că ISIS va intenționa să schimbe natura unui sistem statal occidental prin atacuri combinate, fizice și psihologice, scopul final nu îl poate reprezenta decât obținerea unei bi-polarizări, prin identitate, a comunităților țintă și nu prin frontiere de stat. Adică islamicii pe de o parte și ceilalți de cealaltă parte.

Putem aprecia ca este o tehnică inspirată din războiul lui William Gibson (Gibson's warfare⁷), bazată pe teoria jocului de război unde se identifică actori grupați doar în două tabere antagonice, grupați ad-hoc indiferent de credința, obiectivele și apartenența lor. Alianțele astfel organizate urmăresc doar obținerea unui obiectiv imediat de atins. După aceea se dizolvă la fel de rapid în mod similar cu înființarea lor.

Prin urmare, această formă nouă de atentat a cuprins un amestec de tactici asimetrice de luptă, război psihologic și motivații care se interpun obiectivelor politice occidentale. Estimăm că principalul mesaj indus cetățenilor euro-americani este acela că întreaga civilizație occidentală va fi atacată de rețeaua ISIS conform profeției islamice⁸.

Prin urmare, pe baza informațiilor găsite în surse deschise, apreciem că acest atac a beneficiat de o bună planificarea operațională, obținută numai pe fondul unor exerciții de antrenare, consiliate de instructori și/sau specialiști militari. Structura teroristă nou formată este similară uneia militară, dar cu trăgători sinucigași. Acești pseudo-soldați puteau să nu aparțină oficial niciunei grupări teroriste ISIS sau Al-Qaeda. Puteau fi selecționați din una sau mai multe grupări secundare, fiind sprijiniți informativ, logistic și financiar într-un mod descentralizat. De aici derivă greutatea de a li se identifica apartenența, mai ales că nu purtau însemne ISIS sau alte elemente distinctive.

În plus, studiul comportamental dat de natura coordonată și simultană a atacului ne sugerează apartenența la Al-Qaeda. Tehnicile hibride utilizate, care combină letalitate unui atac sinucigaș cu execuțiile cu foc și cu luarea de ostateci, fac tot mai dificilă identificarea unui model acțional și intervenția forțelor de securitate într-o ripostă tactică.

Nu în ultimul rând, identificarea unor pașapoarte Siriene și Egiptene în apropierea corpurilor în două zone unde s-au executat atacuri sinucigașe ne trimite către ipoteza planificării unei supraviețuirii ipotetice după explozia încărcăturii sinucigașe. În celălalt caz, prezența documentelor poate produce dispute diplomatice internaționale. De aceea, Egiptul nu a recunoscut apartenența pașaportului și nici a persoanei.

Toate aceste rezultate ale investigațiilor ne sugerează, în mod evident, adoptarea de către teroriști a unor metode specifice războiului psihologic care sunt neobișnuite și fără precedent, fapt care sporește considerabil percepția amenințării la nivelul oricărui stat

⁷ Steven A. Hildreth, *Cyberwarfare*, CRS Report for Congress, 2001, la adresa: <https://www.fas.org/sgp/crs/intel/RL30735.pdf>

⁸ Roana Rotaru, *De ce nu invadează nimeni ISIS. Una dintre cele mai vechi profeții islamice îi ține departe pe Occidentali*, la adresa: <http://www.zf.ro/business-international/de-ce-nu-invadeaza-nimeni-isis-una-dintre-cele-mai-vechi-profetii-islamice-ii-tine-departe-pe-occidentali-14912813>.

occidental. Totodată, această evoluție alarmantă demonstrează morfismul amenințării către popoarele non-islamice care trăiesc în țările dezvoltate.

Prin urmare, terorismul nu mai poate fi cea activitatea specifică unui grup clasificat astfel. În prezent, terorismul poate fi o activitate practică de oricine citește și se antrenează ca luptător într-un mediu ostil. Sunt informații publice numeroase despre așa numiții „*luptători de sezon*” care au beneficiat de pregătire militară în tabere de antrenament din Siria, Irak și Libia. Este evident că aceste persoane pot să se întoarcă în comunitățile din care fac parte și să se amestece cu acestea sau să emigreze în alte țări din întreaga lume.

Acești indivizi ar putea fi clasificați ca teroriști a căror menire este doar de destabilizare a securității civilizației europene și americane. Ar putea fi..., dar indiferent de situație, ei trebuie monitorizați de serviciile specializate și nu marginalizați de către societate. Drepturile omului trebuie respectate în orice situație.

Concluzii

Executarea atacului de la Paris, într-o coordonare descentralizată a grupurilor de trăgători și folosirea resurselor la dispoziție, demonstrează pe deplin că natura atentatului terorist s-a schimbat, moment în care se impune o reformă reală a concepțiilor și strategiilor de combatere a sa. Cele actuale nu mai sunt aplicabile în situația în care teroriștii sunt parte a propriei populații. Acțiunea armată împotriva populației tale, ca stat, înseamnă acțiunea împotriva poporului. Acest tip de acțiune, într-un stat democratic, se face doar prin instituții penale. Asimilarea civililor cu „*inamici ai statului*” va avea efecte puternice și pe termen lung, efecte ce nu au fost evaluate până în prezent.

Pe de altă parte, oricare declarație de război din parte unui oficial al statului conduce la identificarea adversarului adică a partenerului cu care statul se luptă. Toate acestea conduc exact la atingerea obiectivului suprem al rețelei ISIS și anume recunoașterea sa ca stat islamic. Prin urmare, nicio declarație oficială nu trebuie acordată de către oficiali aflați sub o stare de surescitare emoțională oricât de barbară ar fi intervenția teroristă și oricât de mare ar fi presiunea emoțională exercitată de popor.

La Paris, teroriștii nu au manifestat nici cea mai mică tendință de menținere în viață a ostaticilor. Acesta ne conduce către teoria că atacul nu a avut un scop politic, determinat de problemele interne ale Franței, ci o acțiune de pedeapsă a Europei pentru nerecunoașterea ISIS ca stat. Dacă în situația menținerii în viață a ostaticilor s-ar fi putut încerca o negociere cu atacatorii, în a doua situație soluția a fost capitală, negocierea cu teroriștii nemaifiind posibilă și de nedorit. Din această cauză, implicațiile pentru toate forțele de securitate națională sunt imense (poliție, jandarmi, servicii de informații, alte forțe armate specializate în combaterea terorismului).

Se cunoaște că intenția și motivațiile oricărui atentat terorist este de a produce panică și alte traume psihologice. Și prin atacurile din Paris s-a realizat acest lucru. Acestea au fost executate în apropierea unui stadion (Stade de France - pe timpul desfășurării meciului amical de fotbal dintre echipele naționale ale Franței și Germaniei), la un restaurant (Le Petit Cambodge), la un bar (Cafe Bonne Biere), la o sală de concerte (Bataclan) și pe stradă,

adică în zone libere, unde există libertate de exprimare. Cu alte cuvinte, au reprezentat un atentat asupra civilizației occidentale liberale.

Se pare că obiectivele de lovit au fost selectate pentru că reprezentau locuri în care tinerii occidentali merg, de regulă, să se relaxeze. Alegerile țintelor transmit mesajele către populațiile tuturor localităților europene (capitale și orașe mari) în care serviciile de securitate nu pot asigura un control optim și în care există în prezent un stil de viață socială occidentală. În traducere, mesajul îi viza pe *acei occidentali care nu caută să-și schimbe comportamentul social ca să fie în siguranță*.

În aceste condiții problema menținerii securității internaționale (globale și regionale) reprezintă o problemă reală a lumii contemporane, terorismul de acest tip putând afecta relațiile dintre state și funcționarea instituțiilor lor democratice. Lupta împotriva terorismului este și va rămâne un proces de lungă durată, iar provocările pe care acesta le generează sunt de natură globală. Nu negăm faptul că există o modalitate cuprinzătoare și multilaterală din partea comunității internaționale privind combaterea terorismului, care cuprinde printre altele mijloace politice, legale, economice, diplomatice și, uneori, militare. În țările cu tradiție în combaterea terorismului se poate constata că această problematică a determinat creșterea nivelului de securitate a populației, mai ales prin adoptarea unor servicii informaționale specializate.

De aceea, susținem că pe termen scurt este esențială consolidarea capacității de răspuns imediat a serviciilor de securitate. Prin prisma acestei experiențe regretabile, considerăm că guvernele și serviciile de securitate trebuie să-și convingă cetățenii că pentru preîntâmpinarea atentatelor teroriste, sunt necesare și activități care vor presupune, în mod evident, și încălcări ale drepturilor omului. Lipsa sau prezența unui număr redus de atacuri teroriste nu înseamnă că cetățenii din acea țară sunt toți demni de încredere. Pregătirea unui atac similar celui de la Paris se poate realiza oriunde, nu numai în tabere specializate ale teroriștilor.

Apreciem că lipsa unui control și a unei monitorizări permanente a taberelor de instruire cu regim militarizat și a poligoanelor private de tragere cu armament cu foc, poate contribui la creșterea nivelului de insecuritate. Jocurile de război, chiar și virtuale, nu fac decât să ridice nivelul de pregătire la o reacție care poate fi considerată ostilă la adresa unui sistem intern. Se poate observa că desființarea serviciului militar obligatoriu nu a produs desființarea armatelor, existând numeroși indivizi care au apelat la diverse programe de instruire militară. Parte dintre aceștia au găsit o cale de refulare controlată a manifestărilor lor către violență și atât.

Alții au excelat continuând pregătirea în mod individual și necontrolat. Procurându-și suficiente documente de instruire, pentru o ipotetică supraviețuire într-un mediu ostil, aceștia nu au înțeles că o dată cu părăsirea poligonului de instruire, viața trebuie să revină la normal. Supraviețuirea trebuie să reprezinte doar o stare creată în acel poligon. Altfel vor fi stăpâniți de o reală confuzie între cele două medii, identificând inamici peste tot. Pericolul cel mai mare este dat de acești indivizi care pot produce acte extrem de violente, doar din „simpatie” pentru o anumită cauză. Dintre aceștia amintim pe Anders Breivik, cunoscut sub pseudonimul de „ucigașul din Oslo” pentru atentatul din 22 iulie 2011 soldat cu 91 de morți și alte 150 de persoane rănite, atacatorul cu cuțit de la metrou Leytonstone din Londra

(5 decembrie 1015), unde au rezultat trei victime înjunghiate sub motivația acordării sprijinului pentru Siria și mulți alții.

În acest model îl putem include și pe tânărul de 17 ani, din Craiova, acuzat de propagandă jihadistă și care a fost reținut pe data de 8 decembrie 2015. Acesta a fost reținut după o perioadă îndelungată de supraveghere, acțiunea fiind desfășurată de anchetatorii DIICOT, cu ajutorul SRI și cu suportul de specialitate al Direcției de Combatere a Criminalității Organizate din Poliția Română.

Fără a susține că subiectul s-a încheiat, conchidem printr-o trimitere la reflecție către aceia care se pregătesc și caută să înțeleagă evoluția și formele războiului viitorului. Observăm că în prezent acest domeniu nu mai aparține doar militarilor, tot mai multe programe educaționale abordând conflictul sub diverse forme de manifestare. Pentru toți aceștia dorim să subliniem că violența, indiferent de formele sale de manifestare, nu ar trebui să fie prezentă în nicio structură socială contemporană iar educația rămâne principala formă de combatere a sa cu efecte pe lungă durată.

BIBLIOGRAFIE

- Convenția asupra drepturilor civile și politice*, www.cdep.ro
Terrorist attack on Mumbai, 26 November, www.theguardian.com
Top 10 servicii secrete, www.geostrategic.eu
HILDRETH, S. A., *Cyberwarfare*, CRS Report for Congress, 2001, www.fas.org;
HOFFMAN, B., *Forward: Twenty-First Century Terrorism*, US Air Force Academy, 2001;
JOSCELYN, T., *Analysis: Zawahiri's letter to al Qaeda branches in Siria, Iraq*,
www.longwarjournal.org
KALDOR, M., *Securitatea umană*, București, CA Publishing, 2011;
MIRON, D., *Scandal – SUA au interceptat comunicațiile ultimilor trei președinți francezi*,
www.stiripesurse.ro
ROTARU, R., *De ce nu invadează nimeni ISIS. Una dintre cele mai vechi profeții islamice îi ține departe pe Occidentali*, www.zf.ro
TOPOR, S., *Implications on Observing Human Rights in International Atterrorist Legislation*, International Conference, Profesional Military Education and Defence Studies: Past, Present and Future, cu ocazia Aniversare centenare a Academiei Naționale de Apărare „Rakovski”, 25-27 June, 2012, Sofia, Bulgaria;
TOPOR, S., *O scurta istorie a terorismului: comentată și interpretată*. București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2013.

